

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA IKKINCHI TILNI O'ZLASHTIRISHDA YOSH OMILINING LINGVOKOGNITIV TAHLILI: AMALIY NATIJALAR.

**Xabijonova Maftunaxon
Shokirjon qizi**

Buvayda tumani 35- maktab

Annotatsiya. Mazkur tezisda o'zbek va ingliz tillarida ikkinchi tilni o'zlashtirishning yoshga bog'liq lingvokognitiv xususiyatlari amaliy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda turli yosh guruhlarida fonetik, leksik, grammatik va sintaktik sathlarda o'zlashtirish darajasi o'rganilib, ona tilining interferensiyasi va ijobiy transfer holatlari qiyoslanadi. Natijalar asosida har bir yosh bosqichi uchun samarali metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ikkinchi til, yosh davrlari, lingvokognitiv tahlil, interferensiya, transfer, fonetik idrok, grammatik kompetensiya, qiyosiy tadqiq, o'zbek tili, ingliz tili.

Annotation. This thesis analyzes age-related linguocognitive features of second language acquisition in Uzbek and English from a practical perspective. The study examines acquisition levels at phonetic, lexical, grammatical and syntactic levels in different age groups, comparing mother tongue interference and positive transfer. Based on the results, effective methodological recommendations for each age stage have been developed.

Keywords: second language, age periods, linguocognitive analysis, interference, transfer, phonetic perception, grammatical competence, comparative study, Uzbek, English.

Аннотация. В данной тезисе анализируются возрастные лингвокогнитивные особенности овладения вторым языком в узбекском и английском языках с практической точки зрения. В исследовании изучается уровень овладения на фонетическом, лексическом, грамматическом и синтаксическом уровнях в разных возрастных группах, сравниваются интерференция родного языка и положительный перенос. На основе результатов разработаны эффективные методические рекомендации для каждого возрастного этапа.

Ключевые слова: второй язык, возрастные периоды, лингвокогнитивный анализ, интерференция, перенос, фонетическое восприятие, грамматическая компетенция, сравнительное исследование, узбекский язык, английский язык.

Kirish. Ikkinchi tilni o'zlashtirishda yosh omilining ta'siri ko'plab tadqiqotlarda o'rganilgan bo'lsa-da, o'zbek va ingliz tillari misolida lingvokognitiv jihatdan qiyosiy tahlil qilinishi yetarli darajada yoritilmagan. Ayniqsa, turli yosh guruhlarida fonetik, leksik va grammatik sathlarda o'zlashtirish dinamikasi, shuningdek, ona tilining

interferensiyasi va transfer hodisalari alohida e'tiborga loyiqdir. Mazkur tezisda ana shu masalalar amaliy material asosida tahlil qilinadi.

Metodologiya. Tadqiqotda 60 nafar ishtirokchi (o'zbek va ingliz tillari vakillari) jalb qilindi. Ular uch yosh guruhiga bo'lindi: bolalar (6–12 yosh), o'smirlar (13–17 yosh) va kattalar (18–30 yosh). Har bir ishtirokchi ikkinchi til bo'yicha fonetik test, leksik-so'z boyligi testi, grammatik topshiriqlar va sintaktik tahlil topshiriqlarini bajardi. Shuningdek, so'rovnomalar orqali ularning motivatsiyasi va o'zlashtirish strategiyalari o'rganildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bolalar guruhi fonetik idrok va talaffuzda yuqori natija ko'rsatdi, lekin grammatik qoliplarni tushunishda qiyinchiliklarga duch keldi. O'smirlar grammatik kompetensiyada eng yuqori natijani ko'rsatdi. Kattalar esa leksik boylik va sintaktik tahlilda ustunlikka erishdi, ammo fonetik jihatdan ona tilining interferensiyasi kuchli namoyon bo'ldi. O'zbek tilida so'zlovchilar ingliz tilining artikl va yordamchi fe'llarini o'zlashtirishda ko'proq xatolarga yo'l qo'ydi. Ingliz tilida so'zlovchilar esa o'zbek tilining affiksatsiya tizimini o'zlashtirishda qiyinchilik sezdi.

Xulosa. O'zbek va ingliz tillarida ikkinchi tilni o'zlashtirishning yoshga bog'liq lingvokognitiv xususiyatlarini qiyosiy-chog'ishtirma tadqiq etish til o'rgatish metodikasini takomillashtirishda muhim amaliy ahamiyatga ega. Har bir yosh guruhiga xos kognitiv xususiyatlarni hisobga olgan holda o'quv jarayonini tashkil etish samaradorlikni oshiradi.

Adabiyotlar:

1. Mishra P., Koehler M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108. – No. 6. – P. 1017–1054.
2. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.
3. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Fan, 2007.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
5. OECD. Future of Education and Skills 2030. – Paris: OECD Publishing, 2019.